

REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE U KLINČU POLITIKA (7): Prvi svjetski romski ženski bend Pretty Loud protiv diskriminacije žena

Piše: Renata Ivanović | 30/12/2022

„Nemoj me tjerati oče, premlada sam za brak“, molbu 16-godišnje Romkinje Samante svom ocu u rap su stihove i angažiranu pjesmu protiv ranih brakova uglazbile su glazbenice sastava **Pretty Loud**, prvog romskog ženskog hip-hop benda na svijetu. Pretty Loud skupinu čini šest mladih Romkinja, u dobi su od

14 do 27 godina, dolaze iz Beograda, osnovale su se prije sedam godina a posljednje dvije godine nižu hit za hitom i nastupe diljem Europe. Progovaraju, i to glasno, kako i samo ime njihovog benda kaže, protiv rodne neravnopravnosti, ranih brakova, nasilja protiv žena, patrijarhata i predrasuda. Angažiranim hip-hop i rap pjesmama mijenjaju razmišljanja, utječu na djevojke svoje generacije, potiču romske djevojčice i dječake da se školuju, da se izbore za sebe.

„Samo želimo promijeniti ustaljena razmišljanja da je žena tu samo da rađa. Da se mora rano udati umjesto školovati. Da o svom životu ne može sama odlučivati. Moja generacija želi promjene, a mi smo se odlučile boriti onako kako najbolje znamo. Muzikom i plesom. Uz pomoć muzike i tekstova koje pišemo želimo motivirati druge žene, bez obzira na njihovu dob, jer nebitno je ima li 16 ili 60, svaka se žena susreće sa istim problemima. Ne borimo se samo za Romkinje nego i za sve žene.

Borimo se da se svaka djevojka educira, da se bori za sebe, da bude samostalna i da ima pravo glasa. U romskoj kulturi žene nemaju pravo glasa. Ali to se značajno mijenja i nadam se da i mi u tim dobrim promjenama sudjelujemo“, rekla nam je **Silvia Sinani**, jedna od šestero glazbenica i suosnivačica banda s kojom smo nedavno razgovarali u Beogradu prilikom njezina nastupa na Brave New Media Forumu 2022., Deutsche Welle Akademie na temu posljedica patrijarhata, toksične muškosti posljedicama na tjelesno i mentalno zdravlje žena. Pretty Loud su postale jedinstven društveni pokret djevojaka i mladih žena koje kroz pjesmu i ples već značajno utječu na razbijanje predrasuda i stigmi u vlastitoj zajednici, a koje svojim negativnim posljedicama, posebice zarobljavanju žena ranim udajama i prekomjernim rađanjem te onemogućavanjem da se realiziraju na tržištu rada najviše utječu na kvalitetu života i zdravlja žena.

Obrazovanjem protiv ranih brakova

I povijesna je bitka za reproduktivno zdravlje čovjeka, kao što smo **pisali**, a kojega su tek prije 30 godina kao temeljno ljudsko pravo definirale Svjetska zdravstvena organizacija, UN te kasnije i međunarodne rezolucije i direktive, počela političkom borbom za pravo svakog čovjeka da samostalno donosi odluku o reprodukciji bez ikakve diskriminacije, prisile ili pritisaka. Prije više od 100 godina tu je političku bitku u Americi, podsjetimo, kroz aktivističke kampanje pokrenula **Margaret Sanger** zalaganjem za zaštitu prvenstveno reproduktivnog zdravlja žena uspostavom reproduktivnih prava kao temeljno ljudskih. Prava žena da samostalno odlučuju kada će i koliko rađati djece. Sanger je život posvetila edukaciji o planiranju obitelji, zalagala se za kontrolu rađanja i dostupnost kontracepcijske hormonalne pilule, a motivacija za te bitke rodila joj se još u djetinjstvu. Zbog prerane smrti majke, zbog čega je optuživala oca, jer je previše rađala – imala je 18 trudnoća i rodila jedanaestero djece – Sanger se još kao djevojčica na neki način zavjetovala da će utjecati na promjenu svijesti i diskriminatornih politika koje ženama nameću jedino ulogu reprodukcije zanemarujući pitanje njezinog reproduktivnog zdravlja.

„Sve što radimo je za buduće generacije žena, one koje će doći iza nas i imati veću ravnopravnost nego što je mi danas imamo“, govori danas Silvia, mlada Romkinja: „S nama u stvaranju tekstova i aranžmanima glazbe i plesa rade i mladići, mladi Romi koji također žele promjenu odnosa prema ženi njezinoj ravnopravnoj ulozi u društvu, jer shvaćaju da će i oni, i mi svi skupa tada kao zajednica, biti zdraviji, zadovoljniji i ispunjeniji. Običaji ranih brakova, na koje roditelji još uvijek prisiljavaju svoje djevojčice od 15, 16 godina, a koje neke romske zajednice još uvijek gaje, polako nestaju. Međutim, te su promjene spore, a mi nastojimo utjecati i na djevojčice i djevojke, koje se na brakove odlučuju i same bez roditeljske prisile, kao po nekakvoj inerciji, da se to od njih kao žena očekuje – da osvijeste kako je važnije završiti obrazovanje, jer za brak uvijek ima vremena.“

Dva puta više pobačaja u romskoj populaciji

Problem ranog ulaska u brak i njihovih posljedica na zdravlje i život Romkinja i Roma jedna je od važnih tema edukacija koje provodi i hrvatski Saveza Roma „Kali Sara“ kroz projekt i kampanju „Obrazovane Romkinje, osnažene romske zajednice“.

„Za 27 posto mladih Romkinja u Hrvatskoj razlozi zbog kojih prekidaju školovanje je sklapanje braka i trudnoća, a u 15 posto slučajeva što postaju roditelji“, istaknula je **Suzana Kunac**, voditeljica ovog projekta koji je ujedno i prvi takav pokrenut od strane same romske zajednice u Hrvatskoj.

Prije dvije godine Suzana Kunac je s **Ksenijom Klasnić** i **Petrom Rodik** provela i prvo sveobuhvatno istraživanje u okviru projekta **Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: žene, mladi i djeca**, a koje je pokazalo da od Romkinja koje imaju djecu, polovica njih su prvo dijete rodile još kao maloljetnice. Manje od 16 godina pri prvom porodu imalo je 17 posto Romkinja. Štoviše, čak tri djevojčice u Međimurskoj županiji rodile su u dobi od deset do 14 godina! Statistika ne bilježi kod Romkinja samo više poroda, nego i znatno više pobačaja. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, od 2010. do 2016. godine broj pobačaja na zahtjev u toj se nacionalnoj manjini kretao od 20 do 40, no od 2017. godine naglo raste da bi u 2018. dosegnuo brojku od 101, što je stopu pobačaja na zahtjev u romskoj populaciji učinilo dva do tri puta većom nego kod opće populacije žena reproduktivne dobi.

Ugovaranje dječjih brakova i maloljetničke trudnoće samo su jedan od uzroka prekida školovanja romskih djevojčica, nemogućnosti uključivanja na tržište rada i u konačnici nemogućnosti izlaska iz začaranog kruga siromaštva.

Zdravstvene usluge traže samo mlade Romkinje

„Romkinje su u anketi upitane jesu li ikad imale bilo kakvu bolest reproduktivnih organa, odnosno maternice, jajnika ili jajovoda. Njih 17 posto odgovorile su potvrdno. Utvrđena je statistički značajna razlika u zastupljenosti bolesti reproduktivnih organa između žena različitih dobnih skupina. Bolesti reproduktivnih organa najviše su zabilježene kod žena u najstarijoj dobnj skupini (56 i više godina) i to kod njih 30 posto. U srednjoj dobi jedna petina žena imala je neku od bolesti reproduktivnih organa dok je 10 posto mladih žena iskusilo neku od reproduktivnih bolesti“, navodi Kunac podatke kvalitativnog

dijela istraživanja koji govore i o tome kako zdravstvenu zaštitu žene romske zajednice potraže kad su trudne, zbog poroda i u vrijeme neposredno nakon poroda.

Tome u prilog govori i statistika posjeta Romkinja ginekologu: 48 posto Romkinja u posljednjih 12 mjeseci ide na ginekološki pregled, a najveći broj njih (63 posto) su djevojke i mlade žene koje odlaze radi trudnoće i poroda. Romkinje u dobi iznad 55 godina ginekološke preglede kroz godinu dana ima tek 21 posto.

„Kroz istraživanje utvrdili smo i statistički značajne regionalne razlike. Prema prevenciji i brizi za reproduktivno zdravlje, Romkinje u Slavoniji iskazuju najviši stupanj osviještenosti, jer je više od polovice njih obavilo testiranje Papa-testom u posljednjih godinu dana. U Sjevernoj i Središnjoj Hrvatskoj više od 40 posto žena bilo je na testiranju za utvrđivanje rizika od karcinoma

vrata maternice. dok je najlošija situacija u Zagrebu i okolici, samo je 28 posto žena to učinilo“, navodi Kunac.

Istraživanje je pokazalo pozitivne trendove što se tiče praćenja trudnoće i poroda, pa i liječničke skrbi prema rodiljama kod mladih Romkinje. Neka od temeljnih znanja o seksualnom i reproduktivnom zdravlju romske djevojčice i dječaci mogu dobiti samo u školi. Međutim, kako sveobuhvatna edukacija u hrvatskom obrazovnom sustavu u tom području ne postoji, a zbog prekida školovanja, čemu uzrok budu i rani brakovi, mnoga romska djeca nisu u prilici dobiti ni osnove o seksualnom i reproduktivnom zdravlju.

„Dok se taj predmet ne uvede u škole dio edukacije ćemo mi provoditi u okviru ovog projekta“, naglasila je Kunac, koja organizira niz radionica za romske djevojčice, na koje je odaziv sve veći: „Zanimljivo je kako su nas, kad smo projekt pripremali, donatori pitali zašto taj kurikulum nismo ponudili kroz sustav obrazovanja što bi bilo puno jednostavnije. Međutim, u praksi takvi programi ne prolaze jer Ministarstvo neće dati odobrenje za takav tip modula. Dakle, nije postojao drugi način nego doći do zajednica, razgovarati s roditeljima i dobiti njihov pristanak i održati edukacije na mjestima gdje mlade Romkinje žive pri čemu bez Saveza Roma u RH “Kali Sara” to ne bi ni bilo moguće.“

Pretty Loud nastao unutar fundacije GRUBB

I ženska glazbena skupina Pretty Loud ne bi nastala da nije bilo fundacije GRUBB (Gypsy Roma Urban Balkan Beats) koja je osnovana 2006. u Velikoj Britaniji 2006. kako bi na području Balkana gdje ima najviše romskih zajednica, pokrenula obrazovne i umjetničke programe s romskom djecom. GRUBB najviše radi u Srbiji, u velikim romskim zajednicama u Beogradu i Nišu, s ciljem da romskoj djeci produži obrazovanje kako bi mogli pristupiti redovnom zapošljavanju, čime se olakšava njihova dugoročna socijalna integracija. U okviru GRUBB-a mladi su Romi počeli kreirati predstave s kojima su nastupali van

granica i uskoro su mnogi od Roma postali i međunarodni umjetnici. Koristeći tradicionalnu romsku glazbu i ples, mladi izvođači stvaraju suvremeno i nezaboravno kazališno iskustvo.

Pretty Loud (foto Nada Zgank)

„U našoj su GRUBB organizaciji dječaci i momci formirali glazbeni sastav, a onda se nas nekoliko zapitalo zašto se i mi djevojke ne bi u tome okušale. Skupilo nas se oko 12, bilo je to 2014. godine, i krenuli smo pisati pjesme i glazbu, raditi koreografije i to u hip-hopu, kombinirajući s tradicionalnom romskom glazbom. Nismo imali nikakvih dvojbi o čemu želimo pjevati, koje teme ćemo kroz pjesmu i ples obrađivati. Da ćemo se glasno i angažirano zauzimati protiv ranih brakova, govoriti o potrebi jednakosti žena i muškaraca i protiv predrasuda kojima smo kao Romi i Romkinje izloženi. Mi se ponosimo što smo Romi, jer možemo sve što i ostali narodi. I mi kao mlade djevojke to pokazujemo. Školujemo se, dvije su naše članice na fakultetu, dvije završavaju srednju školu i planiraju studirati, dvije su škole završile i rade. Mi ovo ne radimo profesionalno, dakle imamo svojih drugih školskih ili radnih obveza. No, to o čemu govorimo je jako važno, i nama je bitno, jer se možemo kroz pjesmu i ples izraziti. Nismo očekivali da ćemo tako brzo postići i uspjeh, da će se tako brzo za nas znati. No, to nas nimalo ne plaši. Samo dokazuje da ovo što radimo je važno, da uistinu ohrabrujemo mlade Rome i Romkinje da se za svoju budućnost, zdravlje i život trebaju zauzeti, ne prepustiti se nekakvim zastarjelim običajima i biti žrtve predrasuda. Ono što nas jako veseli je ohrabrivanje koje dobijemo od starijih ljudi u našoj zajednici, i od naših roditelja i naših djedova i baka. Svi oni shvaćaju da to što radimo ima smisla i da činimo dobro i za sebe i zajednicu“, rekla nam je Silvia Sinani.

Zahvaljujući ovakvim umjetničkim poduhvatima i projektima kojima se unapređuje edukacija mladih Roma i Romkinja, najučinkovitije se i ruše barijere i lome predrasude i stereotipi koji ljude diskriminiraju. Pa i oni da su Romkinje uglavnom domačice, da rano napuštaju školu i da se udaju mlade, jer je to njihov izbor. Sve se glasnije čuje da to nije tako, a u budućnosti će biti sve manje, zahvaljujući svim tim kreativnim i hrabrim mladim ljudima koji su našli načina zauzeti se za sebe i svoj život realizirati u zdravlju nasuprot nametnutih patrijarhalnih konstrukta koji ih zarobljavaju i diskriminiraju.

U idućem nastavku serijala „Reproduktivno zdravlje u klinču politika“ o dostupnosti zdravstvenih usluga i zdravstvene skrbi reproduktivnog zdravlja osobama s invaliditetom

Prethodni članci iz serijala „Reproduktivno zdravlje u klinču politika“

Zašto su podcijenjene primalje

Kako je priziv savjesti postao prepreka zdravlju žena

Kako je DOSTA jedne hrabre žene razotkrilo nasilje zdravstvenog sustava

Crna strana progona kontracepcije

Sudska praksa o kršenju reproduktivnih prava žena

Što uče studenti medicine?

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

Serijal “Reproduktivno zdravlje u klinču politika” ostvaren je uz financijsku potporu

Agencije za elektroničke medije temeljem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama